

20. Gomilko O., Svyrydenko D., Terepyschchy S. Hybridity in the higher education of Ukraine: global logic or local idiosyncrasy? // *Philosophy and Cosmology*. – 2016. – Т.17. – P.177–199.

21. Terepyschchy S. Educational Landscape as a Concept of Philosophy of Education // *Studia Warمیnskie*. – 2017. – №54. – P.373–383.

22. Terepyschchy S. The concept of «knowledge society» in the context of information era // *Studia Warمیnskie*. – 2016. – Т.53. – P.77–84.

References

1. Avrus A. I. Istorija rossijskich universitetov: Oчерki / A. I. Avrus. – M.: Mosk. obshhestv. nauchn. fond. 2001. – 86 s.

2. Vasil'ev S. Fevral' 1917-go v memuarah, cifrah i analogijah [Elektronnyj resurs] / Sergej Vasil'ev // *Lechebnik istorii*. – 2013. – Rezhim dostupa: https://imhoclub.lv/ru/material/fevral_1917-go/page/1.

3. Gribovskij M. V., Sorokin A. N. Prepodavatel'skaja korporacija rossijskich universitetov v uslovijah Pervoj mirovoj vojny: osobennosti povsednevnosti i kollektivnyh vzaimootnoshenij / M. V. Gribovskij, A. N. Sorokin // *Bylye gody. Rossijskij istoricheskij zhurnal*. – 2014. – №33 (3). – S.341–347.

4. Durnovo N. N. Obshee i slavjanskoe jazykovedenie v Rossii s 1924 po 1925 g. / N. N. Durnovo // *Jzhnoslaven. Filolog. Belgrad, 1925–1926. Kn# 5*. – S.240–297.

5. Jeringson L. K. Iz istorii jevakuacii Tartusskogo universiteta (1915–1918 gg.) / L. K. Jeringson // *Voprosy istorii Jestsoskoj SSR. Uchenye zapiski Tartusskogo gosudarstvennogo universiteta. Tetrad' 258*. – Tartu, 1970. – S.293–299.

6. Ivanov A. E. Otkliki Pervoj mirovoj vojny v vysshej shkole Rossijskoj Imperii / A. E. Ivanov // *Nauka, tehnika i obshhestvo Rossii i Germanii vo vremja Pervoj mirovoj vojny*. – SPb., 2007. – S.207–220.

7. Istorija Kyi'vs'kogo universytetu: monografija / I. V. Verba, O. V. Verbovyj, T. Ju. Gorban' ta in.; ker. avt. kol. V. F. Kolesnyk. – Kyi'v: VPC «Kyi'vs'kyj universytet», 2014. – 895 s.

8. K. Sent-Iler K istorii Voronezhskogo Universiteta / K. Sent-Iler; Voronezhskij gosudarstvennyj universitet. – Voronezh: Izdatel'skij dom VGU, 2016. – 48 s.

9. Karpachev M. Peremeshenie universiteta iz Jur'eva v Voronezh / M. Karpachev // *Logos*. – 2005. – №6 (51). – S.253–268.

10. Melija A. A. Mobilizacionnaja podgotovka narodnogo hozjajstva SSSR / A. A. Melija. – M.: Al'pina Biznes Buks, 2004. – 350 s.

11. Mihal'chenko S. I. Varshavskij universitet v gody Pervoj mirovoj i Grazhdanskoj vojn / S. I. Mihal'chenko // *Homo belli – chelovek vojny v mikroistorii i istorii povsednevnosti: Rossija i Evropa XVIII–XX vv.* – N. Novgorod, 2000. – S.244–245.

12. Mihal'chenko S. I. Imperatorskij universitet v Varshave: problemy pol'sko-rossijskich vzaimootnoshenij (1869–1915) / S. I. Mihal'chenko // *Slavica Ludensia*, 2005. V.22.

13. Mramornov A. I. Saratovskij Imperatorskij universitet v gody Pervoj mirovoj vojny (1914–1917 gody) / A. I. Mramornov // *Izvestija Saratovskogo univ-ta*, 2009. – Т.9. Ser. Istorija. Mezhdunarodnye otnoshenija. Vyp.1. – S.8–12.

14. Ovsjannikova A. Varshavyane-na-Donu [Elektronnyj resurs] / Anastasija Ovsjannikova // *Culture.pl*. – 2015. – Rezhim dostupa: <https://culture.pl/ru/article/varshavyane-na-donu>.

15. Otchet ob otkrytii Permskogo Otdelenija Petrogradskogo Universiteta i dejatel'nosti ego v 1916–1917 uchebnom godu. (Po 1-e ijulja 1917 g.). – Perm': Elektro-Tip. Gubernskogo zemstva, 1918. – 72 s.

16. Rostovcev E. A. Ispytanie patriotizmom. Professorskaja kollegija Petrogradskogo universiteta v gody Pervoj mirovoj vojny / E. A. Rostovcev // *Dialog so vremenem. Al'manah intellektual'noj istorii*. – 2009. – Vyp.29. – S.308–324.

17. Chizhov V. Pochemu, v sluchae jevakuacii, Jur'evskij Universitet dolzhen byt' pereveden v Perm' i chto dlja jetogo neobhodimo? / V. Chizhov. – Perm': Tip. Ja. S. Grebneva, 1916. – 11 s.

18. Shljahov M. Ju. Nizhnij Novgorod v gody Pervoj mirovoj vojny [Elektronnyj resurs] / M. Ju. Shljahov. – Rezhim dostupa: <http://www.gorbibl.nnov.ru/nizhnyipervoyimirovoj>.

19. Bazaluk O., Svyrydenko D., Terepyschchy S. Structural-functional models of integration and reintegration of Ukrainian educational landscape // *Scientific Bulletin of National Mining University*. – 2017. – №5. – P.163–168.

20. Gomilko O., Svyrydenko D., Terepyschchy S. Hybridity in the higher education of Ukraine: global logic or local idiosyncrasy? // *Philosophy and Cosmology*. – 2016. – Т.17. – P.177–199.

21. Terepyschchy S. Educational Landscape as a Concept of Philosophy of Education // *Studia Warمیnskie*. – 2017. – №54. – P.373–383.

22. Terepyschchy S. The concept of «knowledge society» in the context of information era // *Studia Warمیnskie*. – 2016. – Т.53. – P.77–84.

Terepishchii S. A., Doctor of Philosophy, Leading researcher, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), terepyschchy@gmail.com

Dunets V. B., candidate of political sciences, senior researcher, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), vas.dunets@gmail.com

Dodonov D. R., junior researcher, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), d.r.dodonov@npu.edu.ua

Experience of displaced universities of the Russian empire at the time of the First World War

The article deals with the historical experience of the displaced universities during the First World War. Detailed analysis of the historical situation, the causes and features of evacuation of universities, as well as the role and participation of state authorities in these processes. On historical examples of Warsaw (now the Southern Federal University, Russia), Kyiv (Kyiv National Technical University named after T. G. Shevchenko, Ukraine), Petrograd (St. Petersburg State University, Russia) and Yuriev (Tartu University, Estonia) universities, a general conclusion about the possibilities of reintegration of modern high schools that have moved through the conflict on Donbass.

Keywords: higher education, university, internships higher education institution, evacuated universities.

* * *

УДК 378.014:94(418)

Нежива О. М.,

доктор філософських наук, доцент
кафедри сучасних європейських мов,
Київський національний торговельно-економічний
університет (Україна, Київ), nezhyuva@gmail.com,
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4229-6754>

Освітня політика у Королівстві Норвегії: зв'язок історії, сучасності та майбутнього

Автор розглядає основні риси освітньої політики Королівства Норвегії та проводить аналіз особливостей реалізації освітньої політики у цій країні. Найважливішою частиною реформи освітньої політики у даній державі є формування автономної центральної установи щодо забезпечення якості та акредитації освіти, і розробка критеріїв для інституційної перевірки. Влада щодо керування ВНЗ була передана до нової структури, забезпечуючи її формальну незалежність від міністерства. Також у статті з'ясовано, що Міністерство освіти і науки Королівства Норвегії послідовно реалізовує стратегію підвищення якості та доступності освітніх послуг з метою зробити норвезьку систему освіти одну з найкращих у світі.

Ключові слова: Королівство Норвегії, освітня політика, реформа, університет.

Україна приєдналася офіційно до Болонського процесу 19 травня 2005 року із підписанням декларації на Бергенській конференції у Норвегії. Відтоді, Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, дедалі наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. Таким чином, створюються умови для інтегративних процесів у сфері вищої освіти європейських країн, а Україна виступає активним учасником цих процесів. Обрані шляхи модернізації вищої освіти України співзвучні загальноєвропейським підходам.

Але не дивлячись на все це, що вище сказане сьогодні вища освіта в Україні переживає важкі часи стосовно її реформ. Тому історичний досвід Європейських держав

для України дуже важливий щодо реалізації основних принципів організації навчального процесу, тощо.

Про актуальність проблеми свідчать також велика кількість публікацій та досліджень з теми як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких В. Адрущенко, О. Базалук, Н. Сухова, С. Клепко, Д. Свириденко та інші.

Мета дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу та розгляду особливості формування освітньої політики у Королівстві Норвегії.

Історія вищої освіти Норвегії охоплює лише 200 років, тому що з 1380 року дана держава була під керівництвом датської монархії, і до 1811 року головним університетом для норвежців був Копенгагенський університет. Питання щодо норвезького університету порушувалося ще у XVII столітті. Адже це мало вагоме значення для багатьох людей, щоб стати освіченими державними службовцями та для студентів, щоб уникнути довгих поїздок і дороге перебування у Копенгагені.

Норвезька система вищої освіти пережила величезне зростання з кінця Другої Світової війни, як й інші промислово-розвинені країни. Хоча зростання почалося в Норвегії дещо пізніше, ніж у цих країнах. Проте як і в інших європейських країнах наприкінці 1950-х років, Норвегія пережила збільшення кількості студентів, але мало що змінилося в університетах у післявоєнний період до 1960 року. Адже після 1960 року система пережила бурхливе зростання студентів, так, кількість студентів зросла з 10 тис. осіб у 1960 році до 40 тис. осіб у 1975 році. Таким чином, зростання населення і відповідно збільшення студентів стало приводом для створення двох нових навчальних закладів, таких як: Норвезький університет науки і технології у Тронхеймі (1968) і Університет Тромсе (1972). Крім того, ці події також призвели до швидкого розширення існуючих університетів та наукових установ [1].

Отже, слід зазначити, що протягом 1965–1995 років, вища освіта в Норвегії пережила найважливіші періоди свого розвитку і вважається якісним центральним елементом у модернізації суспільства. Розвиток виробництва інститутів знань / корпорації знань / академічно-навчальні та науково-дослідні інститути розглядалися в якості ключових факторів у процесі змін [3]. Система вищої освіти була предметом для спроб управління різними суб'єктами, такими, як (а) наукових установ, (б) профспілок, (в) академічних та бюрократичних еліт, (г) політиків, (д) суспільства, і (е) промисловістю [3].

Структура управління у вищій освіті ретельно визначена у Законі про університети і коледжі (1995 р.). Також слід підкреслити, що цей закон повинні виконувати всі вищі навчальні заклади, незалежно від місії і розміру. Тим не менш, при розгляді різних вищих навчальних закладів, які існують сьогодні, таких, як Університет Осло чи університетський коледж Нарвік, це може бути розумним, щоб питання ефективності та актуальності таких керуючих структур і органів, які приймають рішення. Норвезька структура, яка бере участі в управлінні вищої освіти – це спроба досягти балансу між меритократією, демократією і бюрократією [4].

Новий етап у розвитку вищої освіти відбувся із підписанням Болонської декларації у 1999 року. Це можна розглядати як парадокс, але Норвегія не є членом Європейського Союзу, яка знаходиться на

передовій щодо європейської вищої освіти відносно до Болонського процесу. Чому? Найбільш вірогідним поясненням цього прогресу є політичне прагнення бути найкращим на ринку освітніх послуг і палке бажання бути першим в академічному викладанні і дослідженнях, незважаючи на положення аутсайдера відносно розвитку європейської політики. Більш прозора структура у секторі вищої освіти, швидше за все, полегшить її зусилля до досягнення своєї мети.

Після підписання міжнародних угод Норвегія зробила великий крок уперед до Болонського процесу. Згідно з Лісабонською декларацією, всі вищі навчальні заклади у Норвегії зобов'язані використовувати Європейську систему залікових кредитів (European Credit Transfer System – ECTS) і видавати дипломи для всіх студентів однаково.

Також, відповідно до Болонської декларації 1999 року, восени 2003 року в Норвегії була реалізована дворівнева система вищої освіти (ступінь бакалавра й магістра (3+2 роки)) переважно в усіх норвезьких університетах, наукових і державних коледжах. Введення цієї нової системи вищої освіти стало частиною широкого процесу реформ під назвою «Вища освіта – Реформа якості». Вона є спробою досягнення більш високого ступеня ефективності в розвитку вищої освіти через передачу повноважень вищим навчальним закладам; представлення сильного керівництва; акцентування на інтернаціоналізацію; формування автономної центральної установи щодо забезпечення якості та акредитації і розробці критеріїв для інституційної перевірки; і нові педагогічні проекти, а також нова модель фінансування, яка повинна забезпечити більш стимули для поліпшення викладання та дослідження.

Болонський процес з введенням нової навчальної структури та організації навчальних програм вищої освіти привів до важливих змін структури, тому що модуляризація й організація досліджень дає змогу пристосовуватися до освітніх програм. Нові навчальні програми є часто міждисциплінарними й зосередженими на конкретних навичках, необхідних у буденному житті, а також на окремих модулях, які можуть бути застосовані на практиці.

Болонський процес також включає в себе зрушення в бік більшої уваги на підвищення працевлаштування випускників після присвоєння ступенів бакалавра і магістра випускникам вищих навчальних закладів. Нові критерії для якості та акредитації вищої освіти і введення кваліфікаційних рамок, також є важливими формальними засоби для розвитку відносин між вищою освітою і зайнятістю. Загалом як у Норвегії, так і в Європі ця можливість була використана для реорганізації існуючих програм і для розроблення нових з акцентом на ринок, який потребує відповідних навичок [1].

Реформа освіти в Норвегії не зачепила деяких освітніх галузей науки, таких як теологія, психологія, медицина та ветеринарія. Тому болонська структура являє собою радикальний розрив з багатьма традиціями вищої освіти у Норвегії, адже загрожує знищенням більшої частини традиційної освіти і особливостей присвоєння наукових ступенів.

Найважливішою частиною реформи є формування автономної центральної установи щодо забезпечення якості та акредитації освіти (Quality Assurance And

Accreditation – NOKUT) у 2003 році, і розробка критеріїв для інституційної перевірки. Влада щодо керування ВНЗ була передана до нової структури, забезпечуючи її формальну незалежність від міністерства. У 2004 році всі норвезькі вищі навчальні заклади повинні були розробити свою власну систему забезпечення якості освіти. В рамках нової структури вищі навчальні заклади несуть відповідальність за всі аспекти забезпечення якості освіти, і вони повинні продемонструвати, як ця відповідальність буде турбуватися про складну систему контролю якості. Передумовою для акредитації установи та присвоєння їй статусу є наявність такої системи, яка, як передбачається, у відповідності з національними вимогами.

Звичайно, це призвело до великої політичної турбованості. Адже нові бакалаврські та магістерські програми повинні сприяти кращому викладанню та навчанню. Ці програми більш зосереджують увагу на груповій роботі студентів, письмових робіт та регулярному зворотному зв'язку із студентам за допомогою їх оцінок портфоліо, а також передбачають навчання студентів вирішувати основні проблеми у різних ситуаціях. Також, вищі навчальні заклади повинні укладати угоди зі студентами щодо навчання, при цьому чітко визначаючи права та обов'язки установ і студентів стосовно один до одного.

Реалізація програм за напрямом бакалавра і магістра створила можливість для студентів об'єднати дисциплінарні предмети, які раніше менш були поширені або навіть неможливо було поєднати. Вищі навчальні заклади виділили значні ресурси для розвитку нових напрямків дослідження і професійні кола продемонстрували великий творчий потенціал у розвитку нових навчальних програм, в рамках яких, відбулися нові предметні комбінації. Програми за напрямом бакалавра і магістра, як кажуть, більш професійні, сучасні, нові і міждисциплінарно орієнтовані, ніж старі програми.

Програми з меншим попитом були реорганізовані після певного періоду тестування. Більшість вищих навчальних закладів поліпшили інформацію запропоновану абітурієнтам. Навчання стало більш прозорим, і це сприяло, що стало простіше отримувати уявлення про різні пропозиції та навчальні програми.

Крім того, багато навчальних програм з традиційними комбінаціями були відтворені через «нові» навчальні програми.

Схоже, нові програми за напрямом бакалавра і магістра сприяють більш однорідності між різними типами вищих навчальних закладів, так як процес дає простір для створення нової навчальної програми за напрямом підготовки магістра і сильну академічну орієнтацію на університетські коледжі. При цьому уряд регулює нові програми за рахунок загальних напрямків у Законі про університети та коледжів, що стосуються викладання та навчальних планів (ст. §44 – §54). Також у 2000 році було засновано Загальну Асоціацію Університетів і Коледжів, можна сказати, це норвезький еквівалент Конференції ректорів. Формально асоціація не регулює освітній процес, проте вона має позиції в якості консультативного коментатора, тому має особливе значення для уряду.

Сьогодні норвезька система вищої освіти сформована з трьох типів навчальних закладів: дослідницькі

університети, наукові коледжі й державні коледжі. Як правило, галузі освіти і науки, такі як медицина, право, гуманітарні, соціальні та природничі науки складають окремі факультети. Кожен факультет поділений на відділи, які становлять основні підрозділи факультетів.

Так, Норвегія має 7 університетів, які дисциплінарні у таких областях, як медицина, юриспруденція, гуманітарні науки, соціальні науки і т.д.; 9 акредитованих спеціалізованих університетських закладів, що пропонують університетську освіту в деяких галузях наук, таких як архітектура, музика та бізнес-адміністрування; 8 наукових коледжів, такі як Норвезька школа економіки та ділового адміністрування й Норвезький коледж сільського господарства; 22 університетських коледжів в тому числі коледжів щодо підготовки вчителів, машинобудування, соціальної роботи та 2 національних коледжів мистецтв і кілька приватних вищих навчальних закладів.

Таким чином, державні коледжі частіше організовується відповідно до норвезької моделі університету, професорсько-викладацького складу, як підрозділи і відділи основних одиниць. Типи галузей наук, запропоновані більш різноманітні, ніж у випадку в університетах і наукових коледжів. Тим не менш, грубий поділ може бути проведений між професійною освітою та іншими видами освіти. Проте в останні роки деяким державним вишам і науковим коледжам було надано статус університету.

За винятком відносно невеликого приватного сектору, всі вищі навчальні заклади фінансуються державою. Приблизно 86% студентів навчаються в державних установах. Крім Норвезької школи управління у країні досить мало приватних установ. Загалом 15% студентів навчаються в приватних навчальних закладах, решта відвідують державні ВНЗ, які не стягують плату за навчання.

Оскільки ще з 1947 року був заснований Державний освітній Фонд Кредитування (Lånkassen) для фінансування студентів, але з плином часу рівень і форма підтримки дещо змінилася. Сьогодні Державний освітній Фонд Кредитування в Норвегії має три основні цілі: по-перше, для позбавлення нерівності й сприяти рівності серед населення та зробити освіту для всіх можливою, незалежно від віку, статі, економічного і соціального стану людини чи місця проживання; по-друге, щоб забезпечити всіма необхідними засоби студентів для ефективно завершення їх досліджень; і по-третє, забезпечити стабільне постачання освітньої праці [4].

З цього приводу в Стратегії освіти зазначено, що рівні можливості для здобуття освіти є необхідною умовою, якщо ми хочемо зберегти і далі розвивати державу загального добробуту на основі норвезької моделі. Також ідеться про збереження принципу вільної освіти, постійної фінансової підтримки студентів, збільшення кількості навчальних місць у вищих навчальних закладах і забезпечити, щоб достатня кількість випускників навчалась у всіх регіонах країни через територіальний перерозподіл їх між ВНЗ. Є також декілька порад про те, як зменшити відсів студентів. Саме ці теми згадуються в цьому документі. Адже пропозиції, які передбачають завершення моніторингу та відсіву студентів, сприятимуть підвищенню навчання у ВНЗ. Проте є інша

тема, що обговорюється в Стратегії освіти – це гнучка освіта, яка може мати кілька значень. Вона може бути описана як: 1) безперервна освіта, яка відкрита для дорослого населення (особи віком старше 25 років), яке має можливість повернутися до навчального закладу та навчатися без відриву від роботи; 2) гнучкість в доступі до ВНЗ, що дає змогу особам, які не мають формальних рекомендацій на вступ.

Таким чином, «Освіта для всіх» є основним принципом норвезької освітньої системи. Відповідно до закону кожна дитина має право на освіту й повинна навчатись як мінімум 13 років, незалежно від її соціального чи культурного походження та можливих особливих потреб. Міністерство освіти і науки має намір зробити норвезьку систему освіти одну з найкращих у світі.

Звичайно, найбільш престижні університети, щоб бути найефективнішими та найуспішнішими користуються новими стратегіями, які спрямовані на створення додаткових досліджень; виділяють більш ресурсів для того, щоб виробляти дослідження вищої якості, зміцненню передового досвіду та залучають найбільш талановитих дослідників і студентів, тощо. Адже тенденцією у Норвегії є знайти те, що з найстаріших університетів з прийнятими стратегіями зробить їх більш елітарним і міжнародним (шляхом введення більш строгих вступних вимог, зменшуючи кількість студентів та участі у міжнародних рейтингах). Крім того, великі університетські коледжі прагнуть до повного статусу університету шляхом залучення більшої кількості студентів на здобуття ступеня бакалавра з метою розвитку та фінансування магістратури та докторантури. Маленькі коледжі, які мають мету спеціалізуватися у певних «нішевих» районах, пропонуючи навчальні програми освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» [6].

Новий консервативний уряд навесні 2015 року представив законопроект щодо структури вищої освіти. Його головна мета – це, дослідження, яке полягає у підвищенні якості всіх навчальних програм у сфері вищої освіти, дозволяючи визначити якість структури, а не навпаки. Міністр освіти і науки стверджує, що структура вищої освіти також може бути схильна до значних трансформацій у найближчому майбутньому. Адже надалі відбудеться зниження кількості ВНЗ. Даний законопроект також містить аналіз наслідків нинішньої системи фінансування. Крім того, відносини між сектором вищої освіти та науково-дослідним сектором є предметом уваги в законопроекті. Так, відбулося об'єднання Університетського коледжу Акерсхус в Осло з двома науково-дослідними інститутами в області соціальних наук. Адже, як і раніше, відбудуться подальші злиття між двома секторами, яке пройде на хвилі майбутніх структурних реформ у сфері вищої освіти.

Позиційна ієрархія щодо науково-педагогічного персоналу в університетах має дві категорії: професорів і доцентів. Крім того, існує цілий ряд дрібніших категорій, таких як аспірантів, дослідників і викладачів. У той час викладачі є найбільш помітними у секторі державного коледжу. У міжнародному порівнянні, позиційна ієрархія щодо елітарної позиції, з невеликими відмінностями щодо обов'язків і оплати між викладачами та іншими співробітниками. Оскільки університетам і коледжам потрібно забезпечити якість через науково-дослідне викладання. Таким чином, переважна більшість

викладачів мають умови для проведення власних досліджень у ВНЗ. У Норвегії аспіранти вважаються частиною науково-педагогічного персоналу і тому мають більш високі зарплати і ліпші умови праці у порівнянні з іншими європейськими країнами. Через це, число іноземних вчених постійно зростає.

Висновки. Таким чином, нова політика реформ підкреслити будівництво нових відносин між університетом та державою і нових форм управління, забезпечуючи вищі навчальні заклади з більшою автономією і більшою відповідальністю. Більша автономія була надана на інституціональному рівні, зокрема, щодо створення нових навчальних програм, які раніше повинні бути затверджуватися Міністерством освіти і науки. Крім того, Норвегія витратила чимало часу й коштів, щоб переконатися, що всі студенти мають можливість отримати досвід з-за кордону. Для центральних політичних органів, інтернаціоналізація вищої освіти все частіше розглядається в якості стратегії для підвищення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Ahlbäck Öberg, Shirin Organisering av autonomi och universitet som idé. / P. Björk, M. Bolkéus Blom and P. Ström (eds.). // Det goda universitetet: rektorsperioden 2006–2011. Festskrift till Anders Hallberg. – Uppsala Universitet, 2011. – 305 p.
2. Ahola S. & Mesikämnen J. The Bologna Process – Ongoing and Unavoidable? / S. Ahola & J. Mesikämnen // Higher Education in Europe. – 2003. – 28 (2). – P.217–227.
3. Fägerlind I., & Strömqvist G. Reforming higher education in the Nordic countries – studies of change in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. International Institute for Educational Planning, UNESCO, 2004. 268 p. – URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001390/139015e.pdf>.
4. Gornitzka Å. & Langfeldt L. Borderless Knowledge Understanding the «new» internationalisation of research and higher education in Norway / Å. Gornitzka & L. Langfeldt. – Dordrecht: Springer, 2008. – P.29–58.
5. Kehm Barbara, Michelsen Svein & Vabø Agnete Towards the Two-cycle Degree Structure: Bologna reform and Path Dependency in German and Norwegian Universities / Kehm Barbara, Michelsen Svein & Vabø Agnete // Higher Education Policy. – 2010. – Vol.23. – P.227–245.
6. Nezhyya O. Features of formation of Ukrainian education policy / Olga Nezhyya // Future Human Image. – K., 2016. – Vol.3 (6). – P.178–189.
7. Nezhyya Olga Higher education system in modern Germany: social-philosophical analysis / Olga Nezhyya // Future Human Image. – K., 2015. – №2 (5). – P.164–170.

Nezhyya O. M., Doctor of Science (Philosophy), Associate Professor at the Department of Modern European Languages of Kyiv National University of Trade and Economics (Ukraine, Kyiv), nezhyya@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4229-6754>

Educational policy in the Kingdom of Norway: connection of history, present and future

In the article, the author examines the main features of the educational policy of the Kingdom of Norway and analyzes the peculiarities of implementing educational policy in this country. The most important part of the reform of educational policy in this country is the formation of an autonomous central institution for quality assurance and accreditation of education, and the development of criteria for institutional verification. The authority to manage the university was transferred to the new structure, ensuring its formal independence from the ministry. It is found that the main principle of the Norwegian educational system is «education for all». Under the law, every child has the right to education and must study for at least 13 years, regardless of her social or cultural background and possible special needs. This article also presents that the Ministry of Education and Science of the Kingdom of Norway consistently implements a strategy for improving the quality and accessibility of educational services in order to make the Norwegian education system one of the best in the world. In Norway, all institutions, primarily universities, are responsible for conducting fundamental research. The most prestigious universities use new strategies to create additional research to be the most effective

and most successful. They allocate more resources in order to produce high-quality research, to strengthen excellence and attract the most talented researchers and students. The leading trend in Norway's educational policy is the development of the oldest universities. In addition, major university colleges seek full university status by attracting more undergraduate students for the purpose of developing and financing master's and doctoral programs. The new conservative government in the spring of 2015 presented a bill on the structure of higher education. Its main goal is to study and improve the quality of all curricula in the field of higher education. Besides, Norway has spent a lot of time and money to make sure that all students have the opportunity to gain experience from abroad. For central political bodies, the internationalization of higher education is increasingly seen as a strategy for improving the quality of higher education. After all, Norway is a country with a young population that has all the prerequisites to create one of the highest-quality systems of higher education.

Keywords: Kingdom of Norway, educational policy, reform, university.

* * *

УДК 130.2:[7.035.7:7.045](4)

Стоян С. П.,
доктор філософських наук, доцент, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), sstoyan1974@gmail.com

ВІЗУАЛЬНІ СИМВОЛИ У ПЕРВІСНІЙ ОБРАЗНОСТІ

Здійснюється диференціація символічних образотворчих елементів, наявних у артефактах первісного мистецтва, на основі даних археологічних досліджень і наукових узагальнень існуючої на даний час інформації. До першої групи відносяться зародки космогонічних уявлень первісної людини. На основі первісних знахідок визначається існування двох основоположних космологічних моделей – горизонтальної та вертикальної. Друга група – це символічні елементи, що використовуються первісною людиною для здійснення обрахунків – тобто є зародковим еквівалентом чисел. Третя група – це геометричні символи: насамперед, коло, квадрат та трикутник. Четверта група – зображення тварин, що, незважаючи на свою реалістичність, мають символічне призначення й включені у міфологічну систему магічно-ритуальних дій. П'ята група – антропоморфні символічні зображення («палеолітичні Венери» тощо). Встановлено, що виділені групи первісних візуальних символів знаходять своє відображення у подальші періоди розвитку культури й впливають на формування символізму в європейському образотворчому мистецтві.

Ключові слова: символ, символізм, міф, ритуал, первісна образність, первісна культура.

Досліджуючи проблематику візуальних символів, необхідно зазначити, що образотворче мистецтво зі свого народження формується у лоні міфологічного символізму, синкретичної, цілісної системи сприйняття світу первісною людиною, – первісної культури, для якої будь-яка сфера ще не є диференційованою та відокремленою від загального процесу життєдіяльності. Первісна культура стає особливим об'єктом зацікавлення починаючи із XIX ст., що було пов'язано із активними розвідками у сфері етнології, етнографії та антропології, й залишається актуальною сферою дослідження й до сьогодні, особливо в контексті актуалізації культурологічного знання.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми символізму первісного образотворчого мистецтва як частини синкретично-цілісної структури міф – символ – ритуал розглядаються крізь призму антропологічних, ритуалістичних та функціональних теорій (Ф. Боас, Е. Дюркгейм, Л. Леві-Брюль, Б. Малиновський, С. Мелетинський, М. Еліаде, Е. Тайлор, Дж. Фрейзер), філософсько-культурологічних рефлексій (Е. Кассігер, С. Лангер, П. Сорокін, М. Еліаде а ін.); праць сучасних українських дослідників (Н. Бурдо, В. Білозор, Р. Забашта, Л. Клочко, О. Кодьєва, Ю. Легенький, Р. Михайлова, О. Оніщенко, В. Отрошенко, В. Панченко, Т. Романець,

О. Фіалко та ін.); історико-мистецтвознавчих досліджень (З. Абрамова, А. Брейль, А. Демірханян, А. Голан, В. Кабо, А. Леруа-Гуран, Н. Сокольникова, Н. Сойкіна, А. Столяр, Б. Фролов, Г. Хенкок, А. Яффе та ін.).

Первісна образність, окрім активного використання символічно-реалістичних зображень в обрядово-ритуальній практиці, народжує значну кількість знаково-символічних елементів, що продовжують своє існування й у подальші періоди розвитку європейського образотворчого мистецтва, поступово формуючи фундамент образотворчого символізму.

Як зазначає у своїй праці «Начала первісної символіки» радянський дослідник Б. Фролов, «у кінці ашеля і в мустье (близько 300 тис. – 40 тис. років тому) – з'являються простіші знакові побудови. На початку – ритмічно повторювані нарізки, потім – серії крапок, ямок, груп нарізок, червоних плям, і нарешті – чітко означені кола, прямокутні хрести. Якщо в останніх трьох елементах (коло, хрест, розтирання червоних охр) вгадуються початки пізнішої солярної символіки, то домінуючий акцент на числі 3 у різних видах ритмічних повторень однотипних елементів не може не відобразити простіших прийомів рахування» [4, с. 57].

На думку дослідника, у період нижнього палеоліту динаміка розвитку символу відбувається у двох напрямках. Перший пов'язаний із розвитком точних знань, оскільки будь-який математичний розрахунок базується на застосуванні знаково-символічної системи. Таким чином, навіть примітивні насічки первісної людини, використані задля полегшення системи обрахунків, можна віднести до ранішньої стадії розвитку цього вектора. Другий напрям генезису символу, на думку Фролова, пов'язаний із розвитком образу, тобто розвитком естетичного осягнення людиною навколишнього середовища, яке у первісному суспільстві має безпосередній зв'язок, а по суті підкоряється міфологічній системі поглядів й існуючій магічно-ритуальній практиці. Тобто навіть найбільш примітивні знаряддя праці у переважній більшості вже мають своє глибинне символічне навантаження.

Спробуємо провести певну диференціацію символічних образотворчих елементів, наявних у артефактах первісного мистецтва, на основі даних археологічних досліджень і наукових узагальнень існуючої на даний час інформації.

Перший шабель образотворчих елементів, які ми розглянемо в контексті їх символічного значення, – це елементи, що використовувалися первісною людиною, відповідно до існуючих сучасних теорій, для здійснення обрахунків – тобто були зародковим еквівалентом чисел. У цьому ключі дуже багато відповідей нам зможуть надати артефакти, знайдені під час розкопок мезинської палеолітичної стоянки – пам'ятки пізнього палеоліту, яка знаходиться поблизу села Мезин Коропського району Чернігівської області й датується приблизно 18 тис. років до н.е. Окрім того, що дане поселення знаходиться на території України, його основна цінність полягає у численній кількості художніх виробів, знайдених у ямах-схованках, розташованих навколо невеликих наземних будівель округлої форми (які також, безперечно, мають символічне значення). Це і різноманітні фігурки птахів із орнаментальним покриттям, і вкриті меандровими візерунками браслети із бивнів мамонта, з яких найбільш